

KÄRU ALGKOOL 210

"AVANDUSE VALLA KAJA" ERINUMBER

AUGUST

1996

VEIDI MINEVIKUST

1786.a. anti välja statuut, mille alusel nimetati 4-klassiline kool pearahvakooliks ja 2-klassiline alamrahvakooliks. Õppeaineteks olid lugemine, kirjutamine, arvutamine ja usuõpetus.

Arhiiviandmeil hakkas 1786/87.a. Simuna kihelkonnas tegutsema 11 küla-ja mõisakooli ning 1 kihelkonnakool, nende seas ka Kärus.

1788.a. oli kool 2-klassiline ja õpetajaks vabadiku lesk Sameli M... kel prii korter koolimajas. Ta on mõisa tööst vaba ja tema sugulased harivad tema põldu mõne vaka külvipinna ulatuses.

Kooli asutamise ajal oli mõisa omanikuks Kärus Peter Aleksander Mellin, pastoriks Simunas Heinrich Joh. Paucker ja köstriks O.J.Stein.

Vahepealse aja kohta andmed puuduvad.

1842-1863.a. oli Kärus koolmeistriks Jakob Willberg (24.04.1816-06.02.1864)

1864.a. oli koolmeistriks Peter Schmidt.

Kärust pärineb Hans Krikmann (22.04.1846-26.05.1908),

kelle kohta tema

pojapoeg Karl-

Evald (Krikmann)

Liivola (1889-

1982) kirjutab oma

mälestuste

raamatus. Peale

kihelkonnakooli

lõ...mist oli Hans

Krikmann ligi

kümme aastat

Kärus

koolmeistriks. Ta

oli tubli koolimees

ja suur

muusikaarmastaja.

Ta asutas Kärus

esimese laulukoori.

juhtis pasunakoori

ning võttis osa ka

esimestest

üldlaulupidudest.

Ning oli eestvedajaks küla raamatukogu asutamisel 1879.a.

Peale seda asus ta elama ja töötama Viru-Nigulasse Malla

valla kirjutajaks ja iila koolmeistriks. Möödunud sajandi

viimasel veerandil avaldas ta raamatud "Vana kuub, uus

palk", "Rahva head ja vead", "Viimsed Falckenburgid" jt. Kui

Eesti Kirjameeste Selts möödunud sajandi 80-ndail aastail

alustas süstemaatilist rahvaluule kogumist, lülitus sellesse üldrahvalikku üritusse otsekohe ka H.Krikmann.kes.kogudes regivärsilisi rahvalaule Viru-Nigula kihelkonnast, tõusis eesti rahvaluule suurtkogujate esiritta. Elu lõpuaastad veetis H.Krikmann kodukülas.

Karl-Evald (Krikmann) Liivola lõpetas ise Kärü külakooli 1903.a.

1867-1885.a. oli Kärü koolmeistriks Hans Krikmanni sugulane Abram Koppel (1840.a. sünd.).

1886-1899.a. oli koolmeistriks Mihkel Koppel (1862.a. sünd.).

02.07.1873.a. oli Orguse metsas I kihelkonna lastelaulupidu, millest võttis osa 20 kooli 1300 lapsega. Teiste hulgas ka Kärü kool.

1901-1917.a. oli koolmeistriks Hindrek Lang.

1917-1949.a. oli koolmeister Gustav Tomberg. Tema juhatamise ajal olid Kärü koolis teadaolevalt õpetajateks veel A.Saar, Hilda Romulus, Rosiine (Tomberg) Tõnspöeg, Ergardt Feodor, Ellen (Koorts) Saar.

1949/50.a. oli Kärü

4-klassilise algkooli

juhatajaks

Voldemar Poolman

ja õpetajaks Aino-

Vilhelmiine Pärn.

Viimane oli kooli

juhataja aastatel

1950-1970. Nendel

aastatel töötasid

õpetajatena Ilse

Sabolotna, Liidia

Järv, Ella Linnap.

Milvi (Nagel) Klei.

Aliide Rebane, Uno

Eero.

Rahva mälus on ka

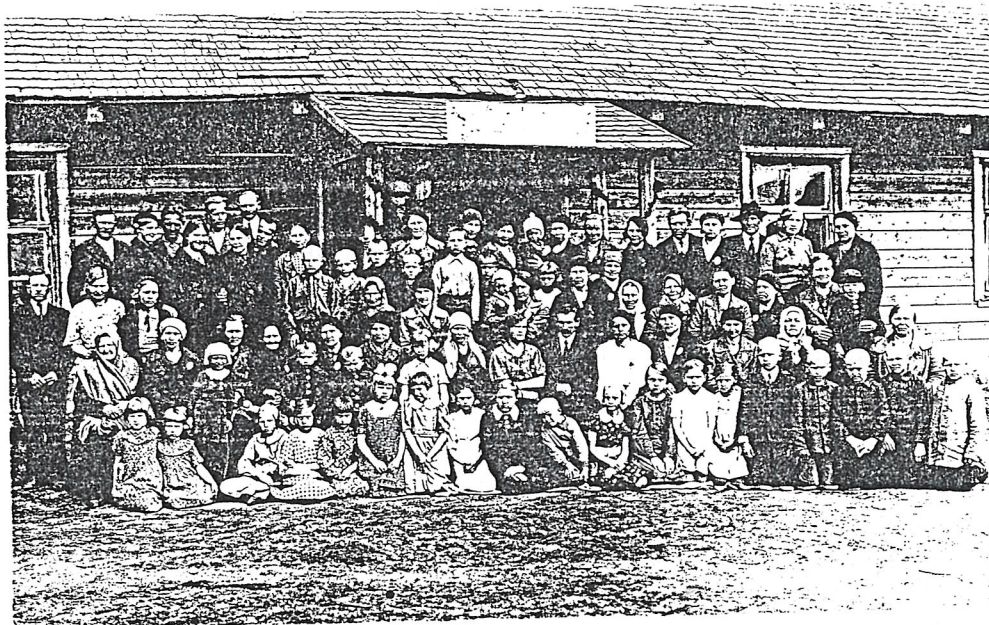
kooli koristajad:

Helene Tomberg.

Vernande Koorts.

Liidia Kuusk ja

Anna Petersell.

Emadepäev Kärus

Kooli passist saadud andmetel on 2-klassiline Kärü külakool asutatud 1860.a.(G.Tomberg; aluseks vana protokolliraamat). 1930.aastast oli Kärü kool 3-klassiline ning 4-klassilisena eksisteerib ta alates 1948.aastast (andmed L-Virumaa Keskarhiivist).

VEEL FAKTE

Karl-Evald Liivola kirjutab oma mälestusteraamatus: "Ligemalt 90 aastat tagasi (1860) oli minu sünniküla oma hoonete asetusest olnud nn. koodküla, s.o. talude elumajad ühes kõrvalhoonetega on asunud kobaras kahel pool Kärü mõisast tulevat maanteed. Elumajad olid suuremalt osalt kõik suitsutared. Mõned aastad enne suurt kohtade pärisomanduseks müümist põlenud Kärü küla minu isa jutustuse järgi 1865.a. paiku täielikult maha. Tuli saanud alguse ühe vanaeide käe läbi, keda külarahvas pidanud suureks nõiaiks. Vanaeit oli ühel juuniku lõpu päeval, kui suurem osa küla rahvast heinamaal viibinud, hakanud oma kárnast kitse tuliste sütega haganikus ravima. Selle suure ja põhjaliku "ravimise" juures sattunud aga mõned sõed haganatesse ja põhku, sealt saanud tuli hakatuse ning küla läkski põlema. Sel päeval olnud ka väga tuuline ilm, külas puudusid nii tuletõrjevahendid kui ka inimesed, väljaarvatud lapsed ning kitseravija vanaeit, ning mõne tunni jooksul olnud külast ainult tuhahunnik järel. Tulest on jäänud puutumata ainult mõned pealpool tuult asunud loomalaudad ja paar kartulikoobast. Häda olnud külas suur, osa inimesi paigutatud elama Kärü mõisa rehte ja viinakööki. Mõned teinud omale mullamätastest ja okstest onnid ja mõned asunud elama tulest terveksjätud loomalaudadesse, ning loomade jaoks tehtud teivasaiad. Kuna Kärü mõis olnud metsa poolest rikas, siis mõisaomaniku v. Mühlen dahli abil ja korraldusel alatud veel samal suvel uute elumajade püstitamisega, ja mitte enam kobarasse ühtekokku, vaid iga peremehele tema krundi peale. Ka nõudnud mõisnik, et elumajadel olgu tehtud korstnad peale ja selleks tellinud isegi kas Rakverest või Tartust potissepad välja. Paari aasta möödudes olnud kõik mahapõlenud hooned jälle üles ehitatud."

Endise koolimaja hoone on ehitatud erilisel asutuse jaoks 1880.a. Kooliruumi kasutati Kärü küla pidustustel ja lauluproovideks. Kool asus majas kuni 1970.a.-ni, mil likvideeriti massiliselt väikesed

külakoolid. Praegu elab selles 2 perekonda.

1863.aastal oli koolmeistri palgamaa suuruseks 7 vakamaad.

1944.a. kohta on kooli passiandmed, mis räägivad, et kooli maa-alal asus lisaks koolimajale veel ka karjalaut, ait, puukuur. Maa-ala koosnes 3 ha põllu- ja 3 ha karjamaast.

Simuna kihelkonnas oli kaks Aleksandrikooli komiteed ja need olid 1883.a. Kärus ja Rakkes.

"Kärü 2-klassilisest rahwakooli" raamatukogust on veel säilinud "Juhatused Eesti õppivale noorsoole", mis olid kasvatuse aluseks koolis aastail 1922-1930.

MÄLESTUSI KÄRÜ KOOLIST

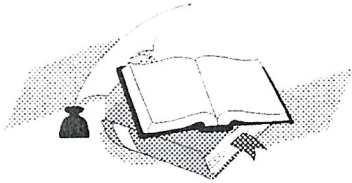
Sajandi alguse kooli nägu ilmneb Karl-Evald Liivola mälestuste raamatust, kus ta kirjeldab oma läbielamisi Kärü koolis (1898-1903): Käisin teist aastat külakoolis, kui esimest korda ise kokku puutusin vene rahvakoolide inspektoriga. Pean ütleva, et see inspektor oli päris tore mees. Revideerides muudkui jagas õpilastele kiitust, oli see siis vene keele või rehkenduse alal. Pärast revideerimist hakkas meie suureks imestuseks isegi eesti keeles rääkima. Oli eestlane - inspektor Luik, nagu pärast koolmeister meile seletas. Teisel korral nägin sarnast kõrget härrat, kui viimast aastat koolipinki nühhisin Kärus. Ei olnud enam Luik, vaid päris venelane. Ta nime olen unustanud. See oli hoopis teine mees, ei sellelt me enam kiitust kuulnud. Ei olnud talle head ei vene keel ega teised õppeained. Laitust muudkui sadas meile ja koolmeistrile kaela. Eriti läks inspektor vihaseks ühe teist talve kooliskäiva poisi halva ja rumala vastuse pärast. Vallakoolides oli tolalajal tarvitusel venekeelse õpperaamatuna - "Ruskoe slovo". Raamat oli piltidega ja iga pildi all vene keeles selle tähendus. Ühe sarnase pildi pärast tuligi pahandus. Oli raamatus kolm pilti - pikk inimene, lühike inimene ja paks inimene. Inspektor näitas pildi peale ja küsis õpilaselt, milline inimene see siin on ja õpilane pidi vastama, kas pikk inimene - "dlinnõi čelovek" või

lühike inimene - "korotkij čelovek". Viimaks tahtis inspektor ka enese kohta teada saada, milline inimene siis tema on - pikk või lühike. Muidugi oli inspektor päris pikk mees ja ta oleks pidanud saama ka vastava vastuse. Kuid üks Kärü mõisa moonaka poeg, kas oma rumalusest, või tahtes näidata oma vene keele oskust, vastas "nekrasiv čelovek" - inetu inimene. Vastus ajas aga kõrge hääle vihale, ehkki see tõele vastas, sest inspektorit ilusaks pidada küll ei saanud. Omas suure punase nina ja ühel pool koguka soolatüüka. Ta habe nägi välja nagu sassilöödud takukoonal ja värvalt ei olnud see punane ega ka pruun, vaid niioelda "oma värvi". Aga ega tõe igakord vaka alt välja või tuua, eriti kui see ühe inspektori ilusse puutub. Ni teine pragama, et lapsed on päris kasvatamatus ega oska öieti vastata. Vahtis tigidalt tema ilu mahateinud poisile otsa ja kätas - "nekrasivõi", aga mitte "nekrasiv čelovek" tuleb vastata, sa lolipea!"

Üheks pahanduse põhjuseks sai ka kateedri taga seinal ripuv Kristuse pilt, kibuvitsakroon peas. Vahtis seda tükike aega ja siis küsis iriseva häälega koolmeistrilt - "čto jeto za čelovek" - mis inimene see on?. Koolmeister vastas, et see on meie Lunastaja pilt. "Nii-nii, aga kus on siis meie armulise keisri hääre pilt?" - küsis inspektor uuesti. "Seda ei ole vallavalitsus veel koolile ostnud" - vastas koolmeister. "Või ei ole veel ostnud?" - kordas inspektor. "Ene riigi kool, aga koolil keisri pilti ei ole, no küll ma vallavalitsusele veel selle eest näitan". Pragas veel ühe ja teise asja pärast ja siis lahkus. Ei läinud koolmeistri palve peale isegi viimase juurde lõunat sööma.

Ei läinudki kuu aega mööda, kui vallavalitsuselt koolile keisri pilt saadeti, mitte ükski, vaid proua pilt oli ka kaasas. Vallavalitsus nagu tahtis sellega oma süüd inspektori ees heaks teha või arvas, et mis see keisri pilt ikka ükski ühe eesti külakooli seinal ripub, hakkab igav viimati - anname siis ka proua ligi. Kuidas järgmise revideerimise korral inspektor selle vallavalitsuse püüdlikkusega rahule jäi, seda ma ei tea, kuna siis olin juba linnakoolis.

MÕNDA HUVITAVAT PROTOKOLLIDE RAAMATUST:
(Eesti Ajalooarhiivist)

1875. a. Kerro Walla kooli protokoli raamat:

20. jaanuar. Protok. nr. 15

Peeter Flink on teise lapse Jaan Kangru leivakotte kallal sallaja käinud, mis aga tunnistuste läbiviimise leitsin ja et ta vägga suurt kahju ei ole teinud, seepärast ei saanud muud trahvi mõista, kui sundisin käendamise läbiviimiseks paluma niikasti tunnistajate meeste kui ka selle käest, kelle ta kahju teinud. Ja kinnitan, et kui tema teist kord veel niisugust rummala varguse töö peaks teggema, et temma siis ka sellesammase eest trahvi kätte saab.

Võormunder Kotteb Peto

Protok. nr. 16 Kesknädal 28. jaanuar

Juhhan Kanter kaebab, et õhto kolist kodda minnes Hans Ploun, Tonno Pollendik ja Mihkel Birnbaum tedda lummesse mitto kord lükkann, mütsi peast ära võtnu ja külmendam jannidega loopinu. Ja et neil selle wasto mingi sugguet rääkimist ei olla, sundisin neid Kanteri käest andeks palluma ja kinnitasin, et kui nemmad veel tee peal koju minnes üksteisele haiget teevad, et siis kahhe kortse uitsa trahvi saavad.

M. Turri

Protokoll Nr. 5 21. Jaanuar 1891a.

Koolimeistri kutsumise peale oliwad alla kirjutajad kooli kohtu liikmed kokku tulnud, mõisa kooli laste tüli asja, mis tee peal 15. Jaanuar sündinud, üle kuulama ja õicndama.

Jansu t. Emilie Kook ütles, et Jüri p. Alexander Eilo on teda kodu minnes tee peal lunde pikali maha lükanud, kui tema juba oma kodu pool tee peal olnud, mis Eilo kodu minemise teest koguni kõrval on ja tema pudelit käest ära püüdnud võtta. Seda näinuwad ja tunnistawad nõnda Mathilde Kraus, Joannes Korts ja Maria Birnbaum.

Soimanud see sama Eilo Marti t. Maali Kangurt koju minnes tee peal, et tema ema lits olla ja tema, Maali, litsi laps ja mõnda muud. Seda teadwad kuulnud olema Kaarel ja Jaan Peets, Maria Kärme ja Maria Weiber. Juba päewa ajal olla Eilo koolis Weiberit ja Kangurt lõuna ajal ärritanud ja näkkinud, kui need oma tükkisid järele õppinuwad, misasi tunni ajal ei ole oskanud. Maali Kangur olla aga Eilot vastu sõimanud ja lehma narriaks ütelnud. Seda teadwad need samad ülemal nimetatud lapsed, peale tütarlaste, ütelda kuulnud

Toome siinkohal näite originaalist:

olema. Et tähendatu Eilo sügisel julia enne oma nõtke wastalisse üksteispidamise ette noomitaw sai ja nüüd jälle uueste inetuma sõnade ja sõimamistega jahanu, kannatanu sünnitamaj-ühel õhtul kahel pool korraga, sellepärast leiwab ruoli rohus tarvilise olema, tema isat otsuse mõistmise juure kutsuda, mis reedel 25. Januarel saab olema. Ka Maali Kangur, Tõrnuu isa, saab seia kutsutud.

Koolivanem: H. Sahl
Võormunder: K. Peto
Tallitaja: M. Krickmann

25. Januarel oli kooli rohus roos, aga protokoll nr. 5. Tähendatu inimesed ei ilmunud mitte kõrs, sellepärast jäi õhtu seategemine Tersers korras.

Koolivanem: H. Sahl

1892. a.

Juhan Prääma Jaani p. on täna üleannetusega Willem Tomingat vastu akent lükkand, nõnda et üks ruutu katki läinud. Seda pahanduse tegemist tunnistas ta ka ise pärast ülesse nõnda, nagu teisedki seda ütlesivad näinud olema. Nägijad oliwad Jaan ja Juhan Birnbaum, Alexander Männik ja m. m. seda kahju peab nimetatud poisi isa tasuma.

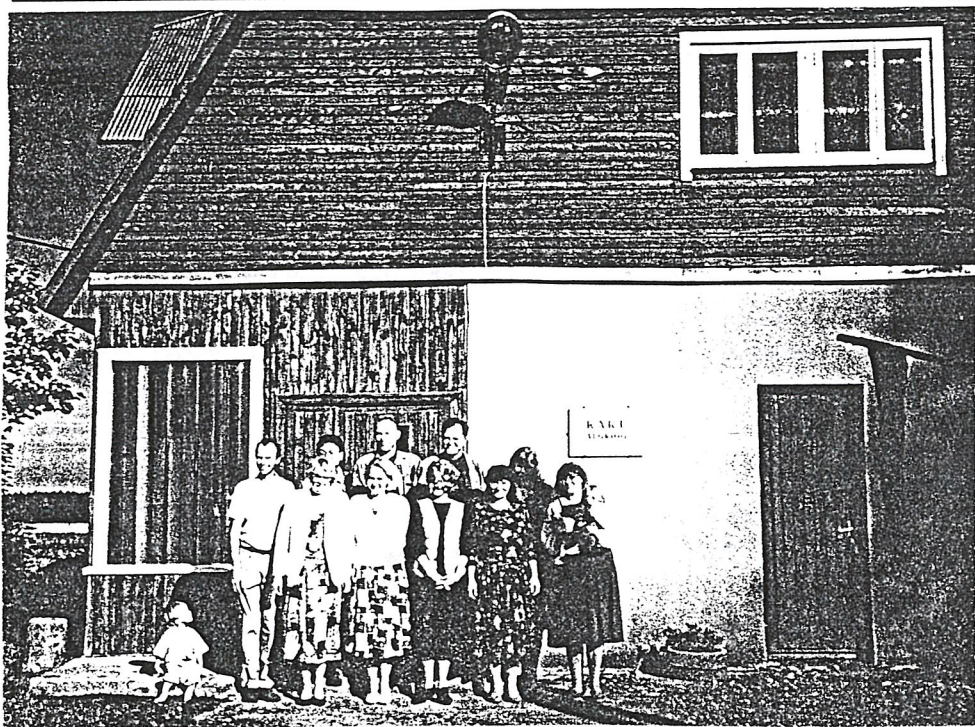
Alla kirjutanud

Koolivanem H. Sahl
kiriku wormunder K. Peto
wallatallitaja M. Krickmann
wallakoolmeister M. Koppel

1929

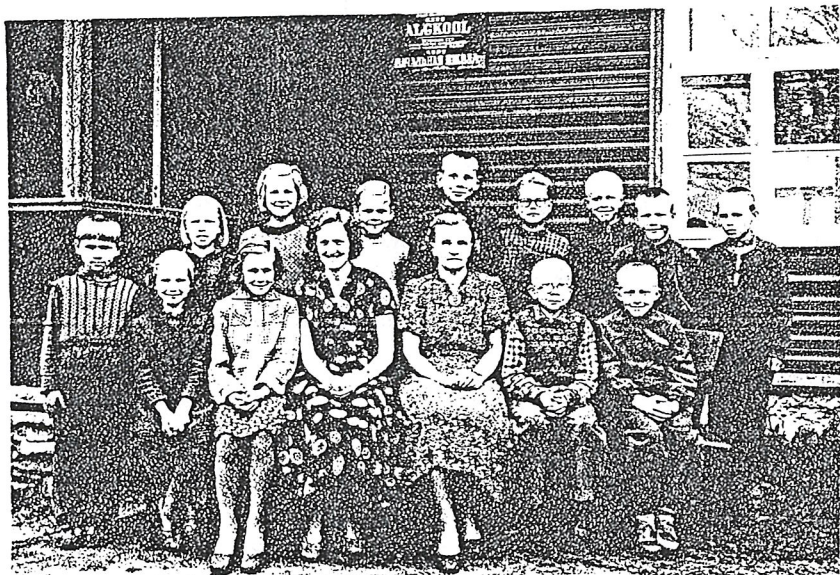
Simuna lastepeole sõidu asjus jõuti otsusele, et iga vanem ise viib oma lapse Simunasse ja toob tagasi, sest omnibussi üürimiseks ei ole hoolkogul summasi ja vanemad ei olnud nõus oma kulul omnibussi võtta, sest omnibussi sõit Kärust Simunasse ja tagasi läheks umbes 30 krooni, mis teeks iga lapsele 1.50, see leiti kallis olevat.

Hoolkogu esimees August Birnbaum
Kirjatoimetaja Gustav Tomberg

Tagareas: Margus Niinelaid, valla ehitusnõunik Andrus Läll, maanõunik-abivallavanem Lembit Lükk, vallavanem Sven Kesler, Ly Niinelaid.
Esireas: vallasekretär Marje Šarina, sotsiaaltöötaja kt. Marjan Rebane, Piret Rajaste, Maiu Talja, Önnela Pärnaste.

1995/96 õ.-a. tuli muusikaõpetajaks Önnela Pärnaste, kes töötab ühtlasi rahvamajas kunstilise juhina. Sellest sügisest töötab koolisöökla, kus saavad lõunat ka O/Ü "Kerro" töötajad. Kokana töötab Piret Rajaste. Viimasel aastal võisid lapsed osaleda järgmistes huviringides: spordiring, mudilaskoor, käsitöö-, puutöö-, klaveri-, tantsuring, pühapäevakool ja lastering eelkoolilastele. Õpilasi oli 15: Immo-Immanuel Jaaniste, Kaia Jaaniste, Sander Sepp, Raido Konts, Silvar Sinivee, Sergo Väljas, Elin Tälli, Erle Tälli, Ivi Tälli, Martti Talja, Mikk Talja, Janar Vaarik, Reijo Vaarik, Veljo Puusepp, Kristi Ramot.

Aastatel 1950-1970 oli Kärü 4-kl. Algkooli juhatajaks Aino-Vilhelmine Pärn. Selle aja jooksul õppis koolis umbes 150 õpilast.

1992.a.sügisest hakkas Ly Niinelaidi juhendamisel tegutsema Kärü Rahvamajas (mis sel ajal oli remondiseisundis) lastering kõigile küla lastele.

1993.a. kevadel otsustati lastevanemate soovil ja Ly Niinelaidi eestvedamisel taasavada Kärü Algkool. Abi ja toetust saadi Avanduse Vallavalitsuselt ja ka toleacgselt haridusnõunikult Niina Lossilt.

1.sept. 1993.a. avati Kärü Algkoolis üks liitklass (I ja III) 7 õpilasega: Raido Konts, Silvar Sinivee, Sergo Väljas, Elin Tälli, Mikk Talja, Kaia Jaaniste. Juhataja-õpetajana asus tööle pedagoogilise kõrgharidusega Ly Niinelaid. Lasteringi tööd jätkas eriharidusega Maiu Talja, kes täitis ka majahoidjakohustusi.

1994/95 õ.-a. oli koolis juhatajaks-õpetajaks Ly Niinelaid, õpetajaks tuli juurde Maiu Talja, inglise keelt õpetas Margus Niinelaid, kes võttis üle majahoidja kohustusi.

Lasteringi vajasid eelkoolialised külalapsed - seda juhendas Maiu Talja. Õpilasi oli koolis 11: Immo-Immanuel Jaaniste, Kaia Jaaniste, Sander Sepp, Raido Konts, Silvar Sinivee, Sergo Väljas, Elin Tälli, Erle Tälli, Martti Talja, Mikk Talja, Veljo Vaarik.

KÄRÜ KOOLI KUULSAD VILISTLASED

Juhan Kukk (1885-1945) - Eesti riigi-ja majandustegelane, minister. Riigikogu esimees ja riigivanem.

Hugo Laur (1893-1977) - näitleja, õppis Kärü külakoolis 1903-1905

õp. Kuno Pajula - peapiiskop emerantuuris

AASTAPÄEVA ÜRITUSTE KAVA:

15.00 - kooli lipu õnnistamine ja mälestuskivi avamine Kärü kooli ees. Teenistuse viib läbi EELK Simuna koguduse pastor Tauno Teder.

15.45 - kontsert-aktus

20.00 - tantsuõhtu koos Mart Eelmäega

Osavõtumaks 25.-krooni

Materjalid kogus ja ülevaated kirjutas Önnela Pärnaste